

Orientacions de desenvolupament professional sobre qüestions ètiques en la recerca docent

Autoria: Anna Ciraso-Calí, Angelina Sánchez Martí, i Carla Quesada Pallarés

Persones col·laborades: Allan Baez Contreras Benítez, Georgeta Ion, Clíodhna Martin, John Carroll, Leah Elsted, Darren Byrne, i Aimie Brennan

La recerca docent, és a dir, la recerca realitzada per docents a la seva aula o a escola, pot tenir un paper important en la millora de la pràctica educativa, la comprensió de les dinàmiques reals de l'aula i a donar veu a les experiències viscudes. Tanmateix, per maximitzar els beneficis i minimitzar els possibles danys, és essencial que aquesta recerca es dugui a terme de manera responsable i ètica.

Aquesta eina s'ha preparat com a recurs de suport per a personal docent-investigador d'etapes no universitàries que desitja enfortir la dimensió ètica de la seva pràctica investigadora, en el marc del [Projecte TEACHer](#) (2024-2-IE01-KA210-SCH-000277657). Acompanya el [Qüestionari de Competència en Ètica de la Recerca Educativa \(ERE\)](#), el qual convida al professorat a reflexionar sobre les seves experiències de recerca recents, identificar possibles llacunes en el coneixement ètic i considerar com respondre-hi a través del desenvolupament professional. El qüestionari no és una eina d'avaluació, sinó un mitjà per a l'autoreflexió i el creixement professional.

A continuació, es presenta una "llista de comprovació" de directius i accions que us ajudaran a comprovar, pas a pas, que la recerca duta a terme a les aules i les escoles es desenvolupa de manera responsable, inclusiva i èticament fonamentada. En un conjunt, serveixen com a un recurs de seguiment: proporcionen orientació, exemples i punts de millora per tal que el professorat-investigador pugui respondre-hi de forma eficient.

Funded by
the European Union

An Associated College of
Trinity College Dublin, the University of Dublin

Fase	Directrius/Accions per al personal docent-investigador
Disseny de recerca	☐ Exploreu la literatura recent (revistes, ERIC, Google Scholar) sobre el vostre tema i reviseu experiències de recerca educativa similars. Exemple: si estúdieu estratègies de lectura, consulteu la recerca prèvia sobre programes d'alfabetització. ☐ Uniu-vos a comunitats de pràctica, grups de treball docents o seminaris de recerca escolar per construir xarxes de suport entre iguals. ☐ Mantingueu un diari reflexiu per fer un seguiment de possibles biaixos personals; tingueu en compte que la vostra implicació personal i professional a l'escola o en certes pràctiques educatives pot influir en els resultats de la recerca, tant positivament com negativament. ☐ Considereu de quina manera el rol docent i les relacions de poder poden afectar la participació de l'alumnat. Per minimitzar aquest impacte: es poden adoptar mesures com ara la recollida anònima de dades per garantir que l'alumnat se senti lliure d'expressar la seva sincera opinió sense por a represàlies; o, la participació d'una persona investigadora externa (per exemple, una altra docent) per dur a terme les entrevistes de manera que pugueu reduir la vostra influència com a autoritat docent, etc. ☐ Consulteu codis ètics, xarxes de recerca o universitats locals i utilitzeu conjunts d'eines com ara "So You Want to Involve Children in Research?" (Save the Children, 2004) per garantir una participació autèntica. ☐ Comproveu si hi ha persones o grups exclosos en el vostre projecte i reflexioneu sobre com incloure'ls. ☐ Valoreu si la participació dels infants en la recerca implica absències a classe o un increment injust de la càrrega de treball d'altres membres del personal. Per minimitzar les interrupcions, programeu les entrevistes fora de l'horari lectiu i faciliteu activitats o tasques de recuperació. ☐ Tingueu preparades estratègies de suport que us ajudin a minimitzar possibles molèsties. Estigueu preparades per oferir suport emocional a les persones participants si sorgissin malestars. Per exemple, en un estudi sobre assetjament escolar, garantiu l'accés a una persona orientadora o assessora en cas que es generi angonya.

**Funded by
the European Union**

-
- ☐ Reviseu els procediments d'actuació davant situacions de risc o de dany que puguin emergir durant processos de revelació. Per exemple, si un alumne informa d'una situació d'abús, seguiu el protocol de l'organització corresponent i informeu el personal designat. **IMPORTANT:** Si una entrevista posa de manifest que una persona participant o una tercera persona corre perill del tipus que sigui, la persona investigadora té l'obligació d'actuar. En aquests casos, la confidencialitat es pot i s'ha de trencar per garantir la protecció de les persones implicades.
 - ☐ Tingueu en compte la petjada ecològica de les eines d'IA emprades per a l'anàlisi (en cas que les feu servir) o considereu la possibilitat de reutilitzar dades de recerca existents en lloc de produir-ne de noves.
-

Recopilació /
producció de
dades

- ☐ Assegureu-vos que les persones participants entenguin clarament la finalitat de la recerca. Per exemple, organitzeu una conversa prèvia en què s'expliqui l'estudi abans de recollir el consentiment i/o l'assentiment.
 - ☐ Penseu en obtenir l'assentiment dels infants. **L'assentiment** és la participació voluntària dels infants quan són menors de l'edat legal de consentiment (el consentiment pot ser verbal).
 - ☐ Penseu en obtenir el **consentiment** dels familiars o tutors legals de l'alumnat, si són menors d'edat (**ha de ser per escrit**).
 - ☐ Recordeu a les persones participants que poden canviar d'opinió i retirar el consentiment o l'assentiment en qualsevol moment sense cap explicació.
 - ☐ Estigueu atentes als signes no verbals d'incomoditat (per exemple: infants que giren l'esquena mentre són observats; no parlen en un grup focal quan la gravadora de vídeo està encesa; etc.). Si una participant retira el consentiment o l'assentiment, elimineu (com sigui possible) la informació que ja hàgiu recollit d'aquesta participant.
 - ☐ Avalueu els casos en els quals el consentiment familiar podria comprometre la seguretat de la persona participant. Prioritzeu sempre la seguretat de totes les persones participants. Per exemple, en estudis sobre temes sensibles, com el consum d'alcohol en adolescents, cal avaluar amb cura els riscos ètics abans de demanar el consentiment dels familiars.
-

Funded by
the European Union

INSTITIÚID OIDEACHAIS
MARINO
INSTITUTE OF EDUCATION
An Associated College of
Trinity College Dublin, the University of Dublin

UAB
Universitat Autònoma
de Barcelona

MiRE
Mètodes d'Investigació i
Innovació en Recerca Educativa

-
- ☐ Comproveu les directrius de polítiques educatives locals (per exemple, el Departament d'Educació) per obtenir les autoritzacions necessàries per produir dades en el marc d'una recerca.
 - ☐ Fomenteu la inclusió de totes les identitats culturals, lingüístiques, de gènere i religioses.
 - ☐ Permeteu formes d'expressió multimodals (dibuixos, àudio, vídeo, etc.) per respectar les veus autèntiques de les persones participants.
 - ☐ Obtingueu un consentiment específic quan reutilitzeu dades existents; consulteu [les directrius de l'UKRI](#) sobre dades administratives. Reflexioneu sobre les implicacions positives i negatives d'utilitzar informació que conegueu a causa del vostre rol com a professor per finalitats de recerca.
 - ☐ Implementeu protocols de protecció de dades, emmagatzematge segur i control d'accés. Per exemple: manteniu els noms de les persones participants separats de les respostes a les enquestes; emmagatzemeu les dades en un dispositiu segur, assegurant que no es comparteixen amb persones sense autorització; protegiu les dades amb contrasenya; planifiqueu quan eliminar les dades si ja no són necessàries per a la finalitat de la recerca.
 - ☐ Anonimitzeu o pseudonimitzeu les dades sensibles i protegiu la privadesa durant tota la investigació. Podeu decidir si voleu que les vostres dades siguin completament anònimes (per exemple, recollint qüestionaris sense identificació personal) o bé recollir informació no anònima i eliminar els identificadors personals posteriorment.
 - ☐ Acordeu amb les persones participants com oferir retroacció significativa o reconeixement per la seva contribució. Tanqueu el cercle de retroacció proporcionant informació o oportunitats que els resultin útils, com un resum dels resultats, reconeixement escrit de la seva participació, recursos educatius, activitats motivadores o aprenentatges pràctics derivats de la recerca.
-

Anàlisi,
interpretació i
retorn ètic dels
resultats

- ☐ Eviteu l'ús indegut de la IA o d'altres eines automatitzades; divulgueu el seu ús a les persones participants i en tots els productes de difusió (articles, vídeos, pòsters, etc.). Eviteu utilitzar la IA per analitzar dades en particular; això transfereix els drets d'autor i no protegeix les dades.
-

**Funded by
the European Union**

INSTITIÚID OIDEACHAIS
MARINO
INSTITUTE OF EDUCATION

An Associated College of
Trinity College Dublin, the University of Dublin

UAB
Universitat Autònoma
de Barcelona

MiRE
Mètodes d'Investigació i
Innovació en Recerca Educativa

-
- ☐ Fomenteu la participació activa en totes les fases de la recerca, incloent-hi l'anàlisi i la interpretació de dades. Per exemple, podeu convidar l'alumnat a ajudar a categoritzar respostes d'enquestes o a crear esquemes de codificació. Això contribueix a tancar el cercle de retroacció.
 - ☐ Assegureu-vos que l'anàlisi s'alinea amb els objectius, els mètodes i els compromisos ètics. Per exemple, eviteu interpretar les dades més enllà del que la vostra metodologia de recerca permet.
 - ☐ Reviseu amb atenció les representacions per evitar reforçar estereotips. Per exemple, assegureu-vos que la representació de gènere o sociocultural sigui justa i equilibrada.
 - ☐ Planifiqueu com els resultats de la recerca poden generar millores concretes en la pràctica i beneficiar la comunitat escolar. Per exemple, utilitzeu els resultats de l'estudi per redissenyar intervencions de lectura o l'organització de l'aula.
 - ☐ Dissenyeu maneres accessibles de compartir els resultats amb totes les persones participants i la resta de parts interessades. Exemple: infografies, informes breus, activitats per a famílies...
-

Publicació, difusió i
intercanvi de
coneixements

- ☐ Sigueu transparents amb els mètodes, les limitacions i les dades; eviteu fer un ús incorrecte de les estadístiques. Cal informar de tots els resultats, encara que no coincideixin amb les vostres expectatives.
 - ☐ Equilibreu l'anonimat amb la preservació de l'autenticitat dels missatges les persones participants. Per exemple, podeu mostrar dibuixos dels infants per reflectir les seves idees de manera autèntica; però, a la vegada, si s'ha acordat prèviament, cal mantenir l'anonimat, i difuminar o eliminar tots aquells elements que permetin identificar l'autoria.
 - ☐ Parleu amb les persones participants sobre opcions de reconeixement i coautoria. Per exemple, podeu incloure els noms de l'alumnat col·laborador en un apèndix de l'informe, si hi estan d'acord; en cas que siguin menors d'edat, també cal obtenir el consentiment dels familiars o tutors legals.
-

**Funded by
the European Union**

INSTITIÚID OIDEACHAIS
MARINO
INSTITUTE OF EDUCATION

An Associated College of
Trinity College Dublin, the University of Dublin

UAB
Universitat Autònoma
de Barcelona

MiRE
Mètodes d'Investigació i
Innovació en Recerca Educativa

-
- ☐ Debateu amb les persones participants els possibles riscos i beneficis de la difusió abans de publicar els resultats. Per exemple, pregunteu a l'alumnat si es poden publicar les seves fotos o cites en línia i expliqueu-los si els resultats de l'estudi poden influir en polítiques que els podrien afectar a curt o llarg termini.
 - ☐ Declareu qualsevol conflicte d'interessos o finançament que pugui influir en els resultats de la recerca. Per exemple, indiqueu si s'ha utilitzat finançament o materials finançats en l'estudi.
 - ☐ Obtenir consentiment explícit i documentat per compartir els resultats. Per exemple, podeu recollir permisos signats per a l'ús de fotos d'alumnes en presentacions o el consentiment dels familiars o tutors per a dades que es compartiran de manera anònima i pública.
-

**Funded by
the European Union**

An Associated College of
Trinity College Dublin, the University of Dublin

Fonts i més informació

Integritat en la recerca, marcs ètics i codis de conducta

- ALLEA. (2023). *The European code of conduct for research integrity* (Edició revisada). All European Academies. <https://allea.org/wp-content/uploads/2023/06/European-Code-of-Conduct-Revised-Edition-2023.pdf>
- BERA. (2024). *Ethical guidelines for educational research* (5a ed.). British Educational Research Association. <https://www.bera.ac.uk/publication/ethical-guidelines-for-educational-research-fifth-edition-2024>
- Bertram, T., Pascal, C., Lyndon, H., Formosinho, J., Gaywood, D., Gray, C., Koutoulas, J., Loizou, E., Vandenbroek, M., i Whalley, M. (2024). EECERA ethical code for early childhood researchers. *European Early Childhood Education Research Journal*, 33(1), 4–18. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2024.2445361>
- Irish Universities Association. (2024, 13 de desembre). *National Policy Statement on Ensuring Research Integrity in Ireland: Revised edition 2024*. <https://www.iua.ie/wp-content/uploads/2024/12/National-Policy-Statement-on-Ensuring-Research-Integrity-in-Ireland-Dec-2024.pdf>
- Save the Children. (2004). *So you want to involve children in research? A toolkit supporting children's meaningful and ethical participation in research relating to violence against children*. Save the Children Sweden. <https://resourcecentre.savethechildren.net/document/so-you-want-involve-children-research-toolkit-supporting-childrens-meaningful-and-ethical>
- UKRI (2025). Research ethics: research with children and young people. UK Research and Innovation. <https://www.ukri.org/councils/esrc/guidance-for-applicants/research-ethics-guidance/research-with-children-and-young-people/>

Pràctica ètica en acció: dilemes sobre el mètodes, la participació i el treball de camp

- Agard, C., Ansari, Z., Conner, J., Ferman, B., Pappas, L. N., i Shiller, J. (2019). Community-engaged research through the lens of school closures: Opportunities, challenges, contributions, and lingering questions. *Education Policy Analysis Archives*, 27(55). <https://doi.org/10.14507/epaa.27.2622>
- Bakerson, M. A., Heck, M. L., i Mettetal, G. (2015). When imagining "what if" is problematic: Complexities of IRB teacher research approval. *International Journal of Interdisciplinary Educational Studies*, 10(1), 1–12. <https://doi.org/10.18848/2327-011X/CGP/V10I01/53269>
- Banegas, D. L., i Consoli, S. (2025). Practitioner research in education: A call for a reality check. *International Journal of Research & Method in Education*, 48(3), 323–336. <https://doi.org/10.1080/1743727X.2024.2378708>
- Bourke, R., Loveridge, J., O'Neill, J., Erueti, B., i Jamieson, A. (2017). A sociocultural analysis of the ethics of involving children in educational research. *International Journal of Inclusive Education*, 21(3), 259–271. <https://doi.org/10.1080/13603116.2016.1260819>
- Busher, H. (2021). Hearing students' voices through photo-narratives that elicit their views on relationships and power in schools. A, A. Fox, H. Busher, i C. Capewell (Eds.), *Thinking critically and ethically about research for education: Engaging with voice and empowerment in international contexts* (pp. 54–65). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003094722-5>
- Faldet, A. C., i Nes, K. (2024). Valuing vulnerable children's voices in educational research. *International Journal of Inclusive Education*, 28(5), 657–672. <https://doi.org/10.1080/13603116.2021.1956602>
- Finefter-Rosenbluh, I. (2022). Between student voice-based assessment and teacher-student relationships: Teachers' responses to 'techniques of power' in schools. *British Journal of Sociology of Education*, 43(6), 842–859. <https://doi.org/10.1080/01425692.2022.2080043>
- Griffiths, G. (1985). Doubts, dilemmas and diary keeping: Some reflections on teacher-based research. A, R. Burgess (Ed.), *Issues in educational research: Qualitative methods* (pp. 197–215). Falmer Press.

Funded by
the European Union

UAB
Universitat Autònoma
de Barcelona

MiRE
Mètodes d'Investigació i
Innovació en Recerca Educativa

- Mannion, N., Fitzgerald, J., i Tynan, F. (2024). Photovoice Reimagined: A Guide to Supporting the Participation of Students with Intellectual Disabilities in Research. *International Journal of Qualitative Methods*, 23, 16094069241270467. <https://doi.org/10.1177/16094069241270467>
- Mercer, J. (2007). The challenges of insider research in educational institutions: Wielding a double-edged sword and resolving delicate dilemmas. *Oxford Review of Education*, 33(1), 1–17. <https://doi.org/10.1080/03054980601094651>
- Nikkanen, H. M. (2019). Double agent? Ethical considerations in conducting ethnography as a teacher-researcher. A, H. Busher i A. Fox (Eds.), *Implementing ethics in educational ethnography* (pp.379-394). Taylor & Francis. <http://library.oapen.org/handle/20.500.12657/25106>
- Poulton, P. (2023). Being a teacher-researcher: reflections on an insider research project from a virtues-based approach to research ethics. *Educational Action Research*, 31(3), 575-591. <https://doi.org/10.1080/09650792.2021.1962379>
- Quiroga, K. J. C., i Cortés, O. P. (2024). Researching in philosophy and childhood: Trajectories, multiplicities and beginnings. *Childhood & Philosophy*, 20(1), 1–30. <https://doi.org/10.12957/childphilo.2024.80252>
- Rogers, R., Labadie, M., i Pole, K. (2016). Balancing voice and protection in literacy studies with young children. *Journal of Early Childhood Literacy*, 16(1), 34–59. <https://doi.org/10.1177/1468798414554632>

Identitat docent-investigadora reflexiva i col·laborativa

- Areljung, S., Leden, L., i Wiblom, J. (2021). Expanding the notion of “ownership” in participatory research involving teachers and researchers. *International Journal of Research & Method in Education*, 44(5), 463–473. <https://doi.org/10.1080/1743727X.2021.1892060>

- Ayuste, A. i Payà, M. (2024). La Investigación como estrategia de aprendizaje y mejora de la práctica docente en la formación inicial de maestros. *Didacticae Revista De Investigación En Didácticas Específicas*, 16, 1–19. <https://doi.org/10.1344/did.42160>
- Bergmark, U., Dahlbäck, A. C., Hagström, A. K., i Viklund, S. (2024). Leading with care: four mentor metaphors in collaboration between teachers and researchers in action research (Translated from the Swedish and revised by the authors). *Educational action research*, 32(3), 475-492. <https://doi.org/10.1080/09650792.2023.2229870>

Funded by
the European Union

UAB
Universitat Autònoma
de Barcelona

MiRE
Mètodes d'Investigació i
Innovació en Recerca Educativa